

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

**SİVİL TOPLUMLA
İ L İ Ş K İ L E R**

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

"Bu proje T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmektedir."

Bu makale Anayasa Hukukçuları Derneği tarafından gerçekleştirilen "Cumhuriyet'in 100. Yılında Demokrasi Hafızasının Oluşturulması Projesi" kapsamında kaleme alınmıştır.

Bekir BOZDAĞ

Türkiye’de Darbeler Tarihi ve 15 Temmuz Mücadelesi

Bugün sizin gibi çok seçkin bir toplulukla bizleri bir araya getiren Türkiye Hukuk Platformu’nun her bir bileşenine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Gerçekten önemli bir konuyu ele alıyoruz. 15 Temmuz 2016’da yaşadığımız darbe teşebbüsü karşısında Sayın Cumhurbaşkanımızın, Sayın Başbakanımızın, hükümetimizin, aziz milletimizin, medyamızın, sivil toplum örgütlerimizin hâsılı topyekûn milletin ortaya koyduğu iradeyi anlamak için geçmişte ortaya konan iradelerle bunun mukayesesi son derece önem arz etmektedir. Ben de izninizle geçmişle bir mukayese yapmak istiyorum. Türkiye’nin geçmişi darbeler ve muhtıralar geçmiştir. Tarihimiz maalesef bunun kanlı örnekleriyle doludur. Bunların her birisi Türk siyaseti ve demokrasisi bakımından utanç levhalarıdır. Türkiye, cumhuriyet döneminde ilk darbeyle 1960’ta karşılaşılıyor. Bu darbenin arkasından bir başbakan, iki bakan idam sehpasında idam ediliyorlar. Milli Birlik Komitesi onaylıyor ve infaz gerçekleşiyor. Parlamento o zaman yok. Peki, halk var, liderler var, medya var, bugün olan ne varsa hepsi var. Ama kimse ağzını açıp “la havle” demiyor. “Bunu nasıl yaparsınız?” demiyor. Halk sokağa dökülmüyor. Arkasından darbeciler bir anayasa yapıyor ve anayasa halkoylaması ile sonuçta kabul ediliyor. 1962 yılına gelince dönemin Başbakanı İsmet İnönü’nün imzası ile Meclise bir kanun tasarısı gönderiliyor. Kanun tasarısında milli bayramlara hürriyet ve anayasa bayramı adı altında yeni bir bayram ilavesi öngörülüyor. Bakın burada diyor ki, (kanun elimde) birinci maddesi, hürriyet ve anayasa bayramı 26 Mayıs öğleden sonra başlar ve 27 Mayıs günü devam eder. Hem anayasanın halk oylaması kabul tarihi 27 Mayıs hem de darbenin tarihi ve bu tarihi hürriyet ve anayasa bayramı olarak ne yapılıyor, -devrim başbakanı, halkın oyuyla seçilmiş rahmetli Bülent Ecevit de bunun içinde var, onun da imzası var- kabul ediliyor. Bunun daha da önemlisi gerekçesidir. Gerekçesi, darbenin hürriyet ve anayasa bayramı ilan edilmesinden daha felaket bir gerekçedir. O gerekçenin bir kısmını okumak istiyorum. Türk Milleti çetin mücadeleler sonunda elde ettiği anayasalarla kavuşmuş olduğu kutsal haklarını demokratik nizâmın içine girdiğini sandığı bir zamanda, yanlış yolda olduklarını bir türlü anlayamamış olan ve yapılan ikazlara rağmen bu yolda yürümeye devam eden bir zümrenin karşısında (iktidarı kastediyor ve darbecilerin ikazlarına aldırmadılar diyor) tekrar kaybetmek tehlikesiyle yüz yüze geldi. İşte o zaman Türk istiklal ve cumhuriyetinin koruyucusu olan gençlik ve ordu, direnme hakkını kullanmak lüzumunu duyduğu ve 27 Mayıs 1960 günü Türk Silahlı Kuvvetleri asilane bir müdahalede bulunarak devrim ilkelerine dönüşü ve hukuk devletinin yeniden kuruluşunu sağlamak amacıyla ihtilal hakkını kullandı. Darbe yapanların davranışını asilane bir mü-

dahale olarak gösteriyor ve ihtilal hakkını meşru bir hak olarak gösteriyor. Gençliğin ve ordunun hükümete karşı milletin iradesine karşı direnme hakkının olduğunu söylüyor. Bu çerçevede yönetime el konduğunu bugünün unutulmaması gerektiğini ifade ediyor. Burada esasında anayasanın kabulüne bakıyor ama gerekçeye baktığımızda bunun anayasanın kabulü ile değil de darbe ile doğrudan alakalı olduğunu görüyoruz. Bu kanun bu tasarısı TBMM'den (o dönemde Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu var) geçip yasalaşılıyor. Hürriyet ve anayasa bayramı nasıl kutlanıyor? Çok ilginçtir Anayasa Mahkemesi Başkanı her 27 Mayıs günü kabul yapıyor. Hani cumhuriyet bayramlarında, 30 Ağustos'ta nasıl tebrikat yapılır aynı usulde başbakan, meclis başkanı, cumhurbaşkanı Anayasa Mahkemesi'nin önüne gidiyorlar ve orada tebrik ediyorlar, bayram kutlaması yapıyorlar. Şimdi bunu içine sindiren bir başbakan... Bu bir onur mu? Bana göre değil. Tam anlamıyla büyük bir onursuzluk. Bunu içine sindiren bir hükümet ve bunu yasalaştıran bir meclis ve bunu bayram olarak 12 Eylül 1980 darbesine kadar da kutlayan Türkiye'nin siyasi tarihi, demokrasi tarihi içerisinde yer almış olan aktörler...

Gelelim 1971, 12 Mart muhtırasına. 12 Mart muhtırası meclise gönderiliyor, cumhurbaşkanına gönderiliyor ve Cumhuriyet Senatosu'na gönderiliyor. Muhtıraya baktığımız zaman, dağıtım diyor, gereği için Cumhurbaşkanına, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına, Millet Meclisi Başkanlığına diyor. Muhtırayı veriyorlar ve muhtırada da çok açık net bir şekilde üç madde yer alıyor. Partiler üstü bir hükümet kuracaksınız, dediğimiz reformları yapacaksınız, yapmazsanız Türk Silahlı Kuvvetleri kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevini yerine getirerek idareyi doğrudan doğruya üzerine almaya kararlıdır. Bilgilerinize... Ne yapıyor Millet Meclisi? 12.55'te geliyor bu muhtıra Meclise. 13.00 ajanslarında okunuyor. Daha sonra açılıyor, gelen kağıtlar kısmında bu okunuyor. Ve okunduktan sonra birisi "Bunun muhatabı biz değiliz" diyor. Birisi "Müzakere edelim" diyor. Sivas Milletvekili Kadir Ervan bir de Hasan Korkmazcan "Muhatab Meclis değil" diyor. Öbürü müzakere edelim... Fakat ne müzakere ediliyor, ne açılıyor. O gün İstiklal Marşı'nın kabul edildiği de gündür. Arkasından partiler İstiklal Marşı'nın kabulüne ilişkin nutuklar atıyorlar ama muhtıraya dair tutanaklarda tek bir cümle yok. Demokrasiye dair bir cümle yok. Milli iradeye dair bir cümle yok. Arkasından bir sonraki gün Cumhuriyet Senatosu'nda okunuyor bu. Ve orada da aynı şey... Orada da bu müzakere ediliyor. Hatta meclis başkanı "Bunun muhatabı biz değiliz" deyince dönemin CHP'li milletvekilleri "Sen bizim adımıza konuşamazsın" diye meclis başkanını adeta paylıyorlar ve hükümet istifa ediyor. Nihat Erim iki hükümet kuruyor, Milli Birlik Hükümeti. Ferit Melen ve Naim Talu da geçici hükümetler kuruyor. İki yılı aşkın bir süre parlamento muhtırayı

verenlerin talimatına göre talimatlar kanun tasarısına dönüyor. Meclis de parmaklarını kaldırıp bu tasarıları bir bir kanunlaştırıyor. Hükümet, onlar ne derse onu yapıyor. Şimdi bugünkü meclis ile o meclisi, bugünkü liderlerle o günkü liderleri mukayese edelim. Hiç kimse parlamentoda kafasını kaldırıp bir şey demiyor.

12 Eylül darbesi olduğu zaman da liderler kayıp, partiler kayıp, meclis kayıp, sivil toplum örgütleri kayıp. Hiç kimse yok piyasada... 28 Şubat kararlarına gelindiği zaman orada da aynı şeyi görüyoruz. Merhum Necmettin Erbakan kararlara karşı direnmek için partileri ziyaret ettiğinde hiçbir parti -buna sayın Çiller ve merhum Yazıcıoğlu hariç- direnme konusunda destek vermiyorlar, yalnız bırakıyorlar ve hükümet düşüyor. Ne zamana kadar bu böyle devam ediyor? AK Partiye kadar böyle devam ediyor. AK Parti iktidar olduktan sonra 27 Nisan 2007'de bir e-bildiri geliyor. İlk defa Türk siyaseti bu bildiriye hazırlayıp gönderenlerin alışkanlıklarına bir darbe vuruyor ve 27 Nisan e-bildirisini cumhurbaşkanımızın liderliğindeki cumhuriyet hükümeti yırtıp çöpe atıyor. Herkes yerini, yurdunu bilecek. Bu iş benim işim, sen benim işime karışma deyip orada bir tavır geliştiriyor. İkinci adım tabii anayasa değişikliği suretiyle geçici madde 15'i yürürlükten kaldırarak, darbe yapmış olanlara yargı yolunu açan tarihi adımı atıyor. Ve hepsi yargılandı. 28 Şubat da, 12 Mart da yargılandı, cezalarını aldılar ve bu da hiç beklemedikleri bir tutum, bir tavır oldu. Bambaşka bir şey.. Daha ne yapıyor? Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu 35. Maddesi'ni değiştirdik. Ve başkaca adımlar attık. Bizim geçmiş tarihimize bakarsınız geçmiş tarihin tamamı darbeler karşısında siyasetin teslim olması ve her darbenin bir sonraki darbe için geri sayımın başlangıcı, her muhtıranın bir sonraki muhtıra için geriye sayımın başlangıcı olmasından başka hiçbir şey değildir. Hiçbir hükümet darbeleri engellemek için parmağını kıpırdatmadığı gibi halk da soğa çıkmamış, meclis de direnmemiş, medya da böylesine bir direniş göstermemiştir. Darbeleri önlemek için de tedbir almak ve bunları hayata geçirme yolunda da adım atmamıştır.

15 Temmuz, geçmişteki bu tarihi hafızayla, tecrübeyle mukayese edildiğinde gerçekten ilklerin yaşandığı bir tarih olmuştur. Cumhurbaşkanı, Türkiye'nin lideri teslim olmak yerine ölmeye karar vermiş ve mücadeleye karar vermiştir. FETÖ'cü teröristlerin tabiriyle "Ya kaçacak, ya pazarlık yapacak, ya da teslim olacak." Başka yol görmüyorlar. Ama bütün herkesi şaşırtan bir irade ortaya kondu ve cumhurbaşkanımız halkı meydanlara çağırdı. Milletın gücünün üstünde bir güç olmadığını, tanımadığını ifade etti ve ölümüne diyerek gerçekten ölümüne bir mücadeleyi başlattı. Halkı da ona inandı ve onun peşinden gitti. Hakeza, meclis o gün açık durdu ve darbecilere meydan okudu. Başbakanımız ve hükümetimiz darbecilere meydan okudu. Sivil toplum örgütleri öyle, siyasi partiler öyle. Halkımız ise çıplak elleriyle

tankları durduran ve ölüm kusan jetlere meydan okuyan çok büyük bir kahramanlığı ortaya koydu ve neticede ilk defa darbeye kalkışan darbeciler, cuntacılar, fetöcüler ve bu darbeyi onlara yapma emrini veren ülkelerin tamamı orada milletin ayakları altında ezildiler, yenildiler ve gittiler. Sadece FETÖ ve onun ordumuz içindeki teröristleri ve onlara destek verenleri değil, onları kucağında besleyen güçler de o gün kaybetmiştir, o gün onlar da yenilmiştir. Sayın cumhurbaşkanımızın çok kullandığı bir söz var. "Lider bir taşın arkasına saklanırsa halk dağın arkasına saklanır." Eğer Türk Milleti geçmişte Tayyip Erdoğan gibi önlerine düşen bir lider görseydi emin olun onun da peşinden ölümüne giderdi. Ama teslim olup onlar ne derse gıkını çıkarmayan liderler görünce peşinden gitmeye layık görmedi onları. Ama dik duran lider olunca arkasından milleti dimdik durdu ve büyük bir zafere beraber imza attılar. Tıpkı Kurtuluş Savaşı yıllarında Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün arkasında Türk Milletinin birlik olup Anadolu'yu düşmandan kurtarması ve yeni bir dönemin kapısını aralaması gibi milletimiz büyük bir mücadelede liderinin yanında yer almıştır.

Değerli katılımcılar. AK Parti hükümetleri darbeler bir daha olmasın diye adımlar attı mı? İşte az önce birkaçını saydım. İç Hizmet Yasasının 35. maddesini değiştirdik. Türkiye'de demokratikleşme konusunda sessiz devrimler yaptık. Darbecilere yargı yolunu açtık ve onları yargıya teslim ettik. Ve daha da önemlisi darbeden sonra bu darbeyi kolaylaştıran, darbe yapanları tahrik eden, teşvik eden, cesaret veren ne varsa onları yürürlükten kaldıran adımlar attık. Zırhlı birlikleri Ankara'nın dışına çıkardık ve kuvvet komutanlıklarını Milli Savunma Bakanlığına bağladık. Jandarmayı, Sahil Güvenlik Komutanlığı'nı İçişleri Bakanlığı'na bağlandık. Milli Savunma Üniversitesi'ni kurduk. Başbakanın, cumhurbaşkanının Türk Silahlı Kuvvetlerine doğrudan emir verme talimatı yoktu. Doğrudan emir verme talimatı getirdik ve Yüksek Askeri Şura'nın yapısını sivillerin iradesinin egemen olacağı bir şekilde yeniden değiştirdik. Daha da önemlisi yeni hükümet sistemine geçtikten sonra atılan tarihi bir adımdır. Genelkurmay Başkanlığı'nın cumhurbaşkanına değil de doğrudan Milli Savunma Bakanına bağlı olmasını düzenleyen cumhurbaşkanı kararnamesi yürürlüğe girdi. Bunlara baktığımız zaman bütün bunlar Türkiye'deki yaşanmış darbe ve muhtıraların tekrarlanmaması için bunlara altyapı oluşturan pek çok şeyin nasıl değiştirildiğini ve Türkiye'nin demokratikleşmesi için nasıl tarihi reformlar yapıldığını çok net bir şekilde göstermektedir. Bir örnek daha vereceğim, Meclis içinde bir tabur var. Bir de Cumhurbaşkanlığı muhafız alayı var. Bu muhafız alayı darbe teşebbüsü sırasında TRT'yi işgale gitti. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterini rehin alıp akıncı üstüne götüren, darbeye destek veren ve darbenin başarısı için mücadele eden bir görev ifa etti. Yani ihanet görevi. Milletine, devletine kastetti. Aynı şekilde meclisin içerisinde de tabur vardı. Bu taburu biz daha önce kaldırdık. Darbe gecesi eğer Meclisin içindeki tabur olsaydı

Meclisi o gün açmak bugünkü kadar kolay olur muydu? Olmazdı. Şimdi ne yapmışlar? Taburu koymuşlar oraya. Darbe olacağı zaman muhafız alayı oradan teslim alacak, meclisin içindeki tabur meclisi teslim alacak... Zırhlı birlikler v.s. Ankara'yı teslim alacak, iş bitecek. Şimdi biz bütün bunların ayaklarını kesen adımlar attık. Türkiye'nin geleceğinde yeni darbeler olmasın, yeni muhtıralar olmasın diye. Gerçekten tarihi reformları hayata geçirdik. Diyorum ki eğer Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve onun liderliğindeki Türkiye'nin ve AK Partinin yaptıklarını başka bir ülkede demokrasi mücadelesi, insan hakları mücadelesini veren herhangi bir siyasi lider yapmış olsaydı emin olun uluslararası örgütler Birleşmiş Milletler, hükümetler en büyük nişanlar neyse onu cumhurbaşkanımıza vermek için yarışa girerlerdi. Ama yapan Tayyip Erdoğan olunca, tankların önüne çıkan, jetlere meydan okuyan, demokrasiye ölümüne sahip çıkan milletin ve devletin onurunu insan haklarını koruyan Recep Tayyip Erdoğan olunca diktatör iftiralarmı dillendirmekten bu ikiyüzlüler vazgeçemediler, hakkı teslim etmediler. Ama varsın etmesinler. Türk halkı bu hakkı her defasında teslim etti. 24 Haziran'da da teslim etti. Ben inanyorum ki bundan sonra da teslim etmeye devam edecektir. 15 Temmuz Türk halkının darbecileri ve darbecilere destek veren bütün ülkeleri yendiği gündür. Çünkü Türkiye'de yapılmış bütün darbeler bazı ülkelerin talimatıyla onlara taşeronluk yapan, onlara itaat eden asker içinde, asker dışında güçler tarafından yapılmıştır. Yabancı parmağı olmayan, yabancı talimatıyla harekete geçmemiş olan hiçbir darbe ve muhtıra teşebbüsü yoktur. Onun için sadece FETÖ'nün, terörist başının teröristlerinin yenilmesi değildir. Onu kucağında besleyen ve himaye eden destek veren bütün güçlerin de yenilmesidir 15 Temmuz. Türkiye'de darbe ve muhtıra rüyası görenlerin bundan sonra darbe ve muhtıraya teşebbüs ettikleri takdirde her şeyin kabaşa dönüşeceğinin somut göstergesi olmuştur. Cumhuriyetin, demokrasinin, milli iradenin, seçilmişleri muhafazanın bu milletin esas görevi olduğunu da göstermiştir. Artık hiç kimse kendisini bu devletin muhafızı gibi gösterme hakkına sahip değildir. Bu devletin yegane muhafızı aziz Türk Milletidir ve bu 15 Temmuz'da açık, net bir şekilde kanıtlanmıştır. Cumhuriyet, demokrasi, hukukun üstünlüğü, seçilmişlere, milletin iradesine saygının toplumun ortak değeri olduğunun da artık somut bir şekilde ispatı olmuştur. Bu konudaki tekelleri de 15 Temmuz darbe teşebbüsü yıkmıştır. Ben sözlerimi burada noktalıyorum ve bu vesileyle tekrar 15 Temmuz'da ve bu vatan için hayatını kaybetmiş bütün şehitlerimizi bir kez daha rahmetle yâd ediyorum. Gazilerimize sıhhat ve afiyet diliyorum. 15 Temmuz gibi yeni darbe teşebbüslerinin bir daha Türkiye'de tekrarlanmayacağına olan inancımı ifade ediyorum. Çünkü artık bu milleti yenecek hiçbir güç yoktur. 15 Temmuz milletin yenilmezliğini, yenme hesabı yapanların da nasıl yenileceğini aziz milletimize bir kez daha göstermiş; dostu düşmana da bunu öğretmiştir.